

матеріали й детально проаналізувати їх. Важливою формою збереження отриманої в ході спостереження інформації про емоційні прояви дітей є письмова. Зокрема, доречно проводити протоколювати результати дослідження одразу по його закінченні, описувати конкретні вияви емоцій дітей, а потім проводити аналіз, давати оцінки, інтерпретації, робити висновки, розробляти рекомендації тощо. Також традиційним способом фіксації й аналізу є ведення щоденника психолого-педагогічного спостереження, форму якого визначає сам вихователь. Як варіант можна використовувати для аналізу критерії умовних оцінок зовнішніх проявів емоцій та шкали рейтингу, які допоможуть фіксувати не лише наявність емоції, а й ступінь її вираженості.

Отже, в експериментальному полі психології та педагогіки започатковані наукові розвідки, присвячені вивченню різних аспектів емоційного інтелекту. Вчені обґрунтували сутність, структуру такого психологічного феномену та показали особливості його розвитку в дошкільному віці. Однією з умов для успішного розгортання такого особистісного утворення є попереднє діагностування рівня сформованості емоційно-почуттєвої сфери дітей. Важливим у такому контексті є метод спостереження, який є доступним для організації вихователями, але, з другого боку, в масовій педагогічній практиці як метод наукового дослідження використовується недостатньо, або без дотримання вимог.

Список використаних джерел:

1. Голюк О.А. Ціннісні орієнтації батьків як основа забезпечення гармонійного буття дитини у сім'ї / О.А.Голюк // Імідж сучасного педагога. – 2015. – № 6 (155) – С. 41-44.
2. Голюк О.А. Организация воспитателем ДОУ педагогической поддержки семьи через социальные сети / О.А. Голюк // Социально-педагогическая и медико-психологическая поддержка развития личности в онтогенезе : сб. материалов междунар. науч.-практ. конф., Брест, 15-16 апр. 2015 г. / Брест. гос. ун-т им. А.С.Пушкина ; редкол.: Г. Н.Казаручик (отв. ред.), Т. В. Александрович, М. С. Ковалевич. – Брест : БрГУ, 2015. – С. 47-51.
3. Бех І.Д. Особистісно зорієнтоване виховання : науково-метод. посібник / І.Д.Бех. - К. : ІЗМН, 1998. - . 204 с.
4. Демченко О.П. Особливості створення вербальних виховних ситуацій за змістом казок у роботі з дошкільнятами / О.П.Демченко // Гуманізація навчально-виховного процесу : збірник наукових праць. Спецвипуск / [за заг. ред. проф. В.І.Скрипченка]. – Ч.1. – Слов'янськ : СДПУ, 2010. – С.81-88.
5. Демченко О.П. Спостереження за емоційними реакціями дітей у процесі створення виховних ситуацій / О.П.Демченко // Вісник Луганського національного університету імені Тараса Шевченка. Педагогічні науки. – №5. – Луганськ, 2009. – С.105- 114.
6. Дуткевич Т. В. Дитяча психологія : навч. посіб. / Т.В.Дуткевич – К. : Центр учбової літератури, 2012. – 424 с
7. Запорожець А.В. Избр. психол. труды : в 2 т. / А.В. Запорожець. – Т. 1. Психическое развитие ребенка. – М.: Педагогика, 1986. – 345 с.
8. Кіт Г.Г. Вихователь дитячого навчального закладу як дослідник / Г.Г.Кіт //Актуальні проблеми дошкільної та початкової освіти в контексті європейських освітніх стратегій : збірник матеріалів науково-практичної конференції викладачів і студентів інституту педагогіки, психології і мистецтв (Вінниця, ВДПУ ім. М.Коцюбинського). - Вип. 3. - Вінниця: ТОВ «Нілан-ЛТД». - С.159-165.
9. Ludmyła Lubczak. Psychologiczno-pedagogiczna pomoc rodzinie w rozwoju sfery emocjonalnej dziecka w wieku przedszkolnym // Rodzina współczesna: portret interdyscyplinarny / pod redakcją naukową Grażyny Szabelskiej, Galiny Tarasenko. – Bydgoszcz: Wydawnictwo Kujawsko-Pomorskiej Szkoły Wyższej w Bydgoszczy, 2014, S.420-434.
10. Salovey P. Emotional intelligence / P. Salovey, J.D. Mayer // Imagination, Cognition, and Personality. – 1990. – № 9. – P. 185–211.
11. Коломієць А. М., Лазаренко Н.І. Концептуальні засади розвитку наукової діяльності педагогічного університету на сучасному етапі розвитку суспільства / А.Коломієць, Н.Лазаренко, Є.Громов // Освітній простір України : Науковий журнал. – Івано-Франківськ: ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника», 2017. – Вип. 9. – С. 74-80.

ШЛЯХИ ФОРМУВАННЯ ПАТРІОТИЧНИХ ПОЧУТТІВ У ДІТЕЙ МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ

Олена Беленець, здобувач ступеня вищої освіти «магістр»

*Науковий керівник: О.П.Григорович, кандидат педагогічних наук, доцент
Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського (Україна)*

WAYS OF FORMATION OF THE PATRIOTIC SENSES OF THE

JUNIOR SCHOOL AGE CHILDREN

Elena Belenets, master's student

Vinnitsia Mykhailo Kotsiubynskyi State Pedagogical University (Ukraine)

Анотація. У статті досліджено теоретичні питання формування патріотичних почуттів у дітей молодшого шкільного віку. Розкрито роль та методичну цінність методу гри, виокремлено чинники, які сприяють формуванню даної якості особистості дітей молодшого шкільного віку.

Ключові слова : патріотизм, патріотичні почуття, процес навчання, гра.

Abstract. The article deals with theoretical questions of the formation of patriotic feelings of the junior school age children. The role and methodical value of the game method are revealed, factors that contributing to the formation of such quality of individual of junior school age children singled out.

Key words: patriotism, patriotic feelings, learning process, game.

Демократичні перетворення в Україні призвели до стрімкого пробудження національної самосвідомості, розвитку патріотизму. Значно актуалізувалося прагнення звернутися до духовних витоків свого народу, заново відкрити для себе багатство його традицій, мови і культури; зросла потреба у залученні до етнокультурних цінностей інших національних спільнот. Одним із головних завдань сучасної загальноосвітньої школи продовжує залишатися патріотичне виховання молодого покоління, так як любов до Батьківщини, до її процвітання завжди була і є основою могутності держави.

Водночас, як справедливо зазначають науковці, сьогодні спостерігається деякий спад патріотичних настроїв суспільства, політична пасивність, відмова від виконання громадянських обов'язків [6, с.100]. Актуальність теми продиктована тим, що країна все гостріше відчуває потребу у формуванні людини, здатної жити в цивілізованому суспільстві. Стратегічним завданням сучасності є виведення держави із тривалої економічної і соціальної кризи. Численними дослідженнями доведено той факт, що у свідомості учнів утворився якийсь ідеологічний вакуум, пов'язаний із втратою значної частини молоді духовно-моральних основ життя. Причин посилення негативних тенденцій в цій галузі чимало. Основна з них – це тривале і невиправдане розгойдування в розробці стратегій патріотичного виховання, визначення його суті, відповідної сучасним соціокультурним умовам.

За останні два десятиліття відбулися кардинальні зміни в політичному житті країни. Особливо загострилися питання, пов'язані із активною пропагандою образу зовнішнього ворога, посилилася хвиля екстремізму, внутрішнього і зовнішнього тероризму, локальних воєн, що актуалізує необхідність забезпечення шкільної молоді відповідними знаннями і переконаннями, виховання патріотизму. У цих умовах необхідна нова освітньо-виховна стратегія, заснована на освоєнні загальнолюдських цінностей, національно-культурних традицій, відтворенні і розвитку прогресивних традицій національного виховання.

Національна школа покликана формувати в учнів почуття приналежності до людства, усвідомлення себе частиною єдиного цілого – «малої» і «великої» Батьківщини – це найцінніше у кожній культурі. Можливість формування такої особистості передбачено Законом «Про освіту», який пропагує національно-регіональний компонент, реалізація якого передбачає вивчення школярами своєрідності місцевої культури, природи в процесі освоєння навчальних дисциплін, в тому числі усної народної творчості, в навчальній і позанавчальній роботі, вивчення красназвчих матеріалів і засобів народної педагогіки, що збереглися в надрах традиційної культури виховання.

Виховання патріотизму привертає увагу лінгвістів, філософів, педагогів, соціологів. В історії української філософії цій проблемі приділяли увагу в своїх роботах В.Белінський, Н.Бердяєв, В.Винниченко, О.Власенко, В.Кульчицький та ін. Вони вважали, що особистість не може бути самобутньою без національної своєрідності. Тому завдання сучасної

української школи – виховання національної самосвідомості, спрямованої на формування духовно-моральної особистості, готової вірою і правдою служити Батьківщині. Усе це неможливо без знання історії, народу.

Проблеми національно-патріотичного виховання молоді висвітлювалися в працях К.Ушинського, В.Стоюніна, В.Сухомлинського та ін. Психологічні особливості патріотичного виховання розкривалися в роботах П.Блонського, Л.Виготського, О.Леонтєва, С.Рубінштейна та ін. Різні аспекти патріотичного виховання, форми і методи його реалізації, особливості патріотичного і громадянського виховання знайшли освітлення в роботах О.Богданової, М.Болдирєва, І.Марьєнко, В.Розумного, Г.Філонова, І.Харламова та ін. Поняття «патріотичне виховання», «громадянське виховання», «патріотично орієнтована особистість», «патріотизм» розкрито у дисертаційних дослідженнях С.Іванова, В.Титаренко, М.Міхнева, В.Кобилянського, О.Лебедевої та ін.

Патріотизм – соціально-політичний, моральний принцип, який виражає почуття любові до Батьківщини, турботу про неї, готовність до її захисту від ворогів. Патріотизм проявляється в почутті гордості за досягнення рідної країни, у гіркоті за її невдачі і біди, в повазі до історичного минулого свого народу, в дбайливому ставленні до народної пам'яті, національно-культурних традицій.

Виходячи із сутності і особливостей патріотизму, філософи А.Агаєв, Ж.Голотвіна, Р.Мирський, П.Рогачов, М.Свердлін виділяють такі його структурні компоненти:

➤ *почуттєво-емоційний*: почуття любові до Батьківщини, народу, передових традицій, героїчного минулого Батьківщини, відданість Батьківщині, загальнонаціональна гордість.

➤ *інтелектуальний*: наукові знання про явища суспільного життя, погляди, ідеї, переконання, свідомість відповідальності за долю Батьківщини;

➤ *дієво-практичний*: сумлінну працю на благо суспільства, дбайливе ставлення до збереження і примноження суспільного надбання Батьківщини.

Патріотизм невіддільний від понять «Батьківщина» і «Вітчизна». Сутність його визначається відношенням до Батьківщини (народу, культури, традицій, мови, історії, природи рідного краю) і держави (існуючого суспільного устрою – соціального, політичного, культурного середовища). Ставлення людини до Батьківщини і держави проявляється у сфері почуттів, діяльності та мислення. Патріотизм відрізняє свідомий і дієвий характер, зв'язок його з культурою міжнародних відносин.

Як стверджують педагоги (А.Анциферова, А.Виноградова, Ф.Левін-Ширина, В.Нечаєва, Є.Радіна, К.Чорна), особливістю патріотичних почуттів дітей є те, що вони формуються на основі любові до батьків, сім'ї, дому, рідного міста, природи рідного краю. Автори відзначають, що ці почуття відрізняються яскравістю, емоційністю. По мірі ознайомлення дітей з навколишнім світом, формування у них уявлень про рідне місто, країну, її історію, працю людей, природу рідного краю поступово зростає, наповнюючи новим змістом, почуття любові дітей до батьківщини.

У педагогіці завжди велике значення надавалося питанню ознайомлення дітей з громадським життям, оскільки залучення дітей до дійсності є найважливішим засобом патріотичного виховання дітей молодшого шкільного віку. Велика роль у розробці проблеми ознайомлення дітей з явищами суспільного життя і виховання і на цій основі формування патріотичних почуттів належить К.Чорній. Виступаючи на підтримку принципу зв'язку виховання з життям країни, у своїх дослідженнях вона вказує на необхідності цілеспрямованої системи організації виховання дітей. У своїх статтях і виступах К.Чорна доводить думку про необхідність формування у молодших школярів здатності пізнавати навколишній світ, цікавитися явищами суспільного життя, розширювати свій кругозір [9].

Патріотизм є однією з базових складових національної самосвідомості народу, це почуття цінності та необхідності для життя кожної людини її включення у велику цілісну індивідуальність народу. Значною мірою він формується в процесі навчання, соціалізації і виховання школярів, а тому реалізація патріотичного виховання дітей посідає важливе місце

у психолого-педагогічній діяльності педагогічних працівників. На рівні окремої людини патріотизм розглядається як компонент особистісної підструктури, який відноситься до вищих почуттів і стійких особистісних особливостей (критеріїв оцінки соціальних явищ, цінностей і переконань тощо) [9, с.17].

Патріотизмом є любов до Батьківщини, морально-ціннісна характеристика особистості, яка поєднує в собі весь спектр світовідчуття, що виникає в процесі відносин у різних сферах життя і видах колективної творчої діяльності: усвідомлення себе відповідальним за свою країну та її добробут, усвідомлення себе в діалозі з живою історією землі, усвідомлення себе в ряду поколінь.

У сучасних умовах світового розвитку суспільства особлива увага приділяється виявленню джерел росту національної самосвідомості, розвитку її в різних соціальних і національних середовищах. Якщо «нація» виражає соціально-економічну, культурно-політичну і духовну спільність індустріальної епохи, то поняття «національність», виражаючи етнічну спільність, є одним із чинників націй і народності. Нації властива насамперед спільність матеріальних умов життя, території та економіки, спільність мови, відомих рис національного характеру, які виявилися в національній своєрідності її культури. Національне, як філософська категорія, являє собою значну кількість сторін життя національних спільнот, втілює різноманіття особливого, окремого, охоплює все багатство матеріальної і духовного життя нації.

Проблемі патріотичного виховання, сутності таких понять, як «патріотична свідомість», «любов до Батьківщини», присвячені фундаментальні праці вчених-філософів В.Бичка, О.Забужко, І.Надільного, І.Стогнія, В.Шинкарука та ін. В своїх наукових працях досліджують поняття «патріотизм» сучасні психологи: І.Бех, А.Богущ, М.Боришевський, В.Котирло та інші.

Важливим у процесі теоретичного усвідомлення нових тенденцій у вітчизняній педагогічній науці є роботи О.Вишневського, О.Губко, П.Кононенка, В.Кузя, Б.Ступарика, Б.Чижевського, К.Чорної, які в основу патріотичного виховання ставлять національну свідомість та наголошують на усвідомленні безперечної цінності Батьківщини.

Формування національної самосвідомості школярів виражається в усвідомленні власної національно-етнічної приналежності, шанобливому ставленні до історії і культури національно-етнічної спільноти і представників інших націй, патріотичних почуттях і патріотичній самосвідомості. З позиції В.Сухомлинського, патріотизм є почуттям, в якому органічно переплітається любов до малої Батьківщини з її народом, природою, традиціями і культурою та почуття кохання, вірності, поваги до своєї держави, готовність їй служити [8, с. 318].

Міцна нація починається з міцної родини, де дітям переходить мудра наука любові, довіри, взаємної вимогливості і відповідальності. Виховувати патріотичні почуття вчителю початкових класів необхідно з обговорення зі школярами психологічних аспектів сутності родини та її місця в житті дитини, взаємовідносин учнів з рідними, уміло поєднуючи бесіду з використанням відповідних психологічних вправ і завдань. Саме з родини починається життя людини, відбувається формування її як громадянина. Це природний осередок найглибших людських почуттів, де дитина засвоює основи моралі, у ньому особливо сприйнятливо сприймаються звичаї та традиції, рідна природа, спогади старших. Родина є найстародавнішим соціальним інститутом, вона є необхідним компонентом соціальної структури будь-якого суспільства, що виконує багато соціально-значущих функцій, відіграє важливу роль у суспільному розвитку. В ній відбувається первинна соціалізація і виховання дітей аж до досягнення ними громадянської зрілості [9]. Тому робота вчителя початкових класів з патріотичного виховання молодших школярів має починатися з формування патріотичних почуттів дитини до власної родини, що має виражатися не лише на словах, а і у вчинках учня.

Метою патріотичного виховання є виховання любові до Батьківщини на основі активного прояву душі, серця, розуму і праці дитини – це діяльність у патріотизмі. Саме через практичну діяльність молодших школярів, практичні дії учнів з виконання відповідних завдань, задіяння всієї чуттєвої сфери дітей у виховному процесі можливе перетворення зовнішніх атрибутів патріотизму (знання державної символіки, традицій і звичаїв) на

внутрішні якості, присвоєння дитиною собі отриманого досвіду. Червоною лінією через всю стратегію патріотичного виховання учня має проходити засвоєння молодшим школярем сприймання «моє, рідне, люблю», починаючи від родини, отчого дому як первинного осередку соціалізації дитини і переходячи в подальшому до аналогічного сприймання школярем рідного міста, своєї країни та народу. Їх успішне присвоєння школярем можливе через комплексне комбінування вчителем у своїй роботі низки психолого-педагогічних методів та прийомів (створення проблемних ситуацій, мозкового штурму, дискусій, обговорень, творчих завдань, психологічних вправ).

Список використаних джерел:

1. Бех І., Чорна К. Програма патріотичного виховання дітей та учнівської молоді / І. Бех, К. Чорна // Світ виховання. – 2007. – №1 (20). – С. 23-34.
2. Бех І. Д. Виховання особистості: У 2 кн. / І. Д. Бех. – К. : Либідь, 2003. – Кн.1. – 280 с.
3. Бойченко В. Сучасний стан патріотичної вихованості молодших школярів / В. Бойченко // Початкова школа. – 2005. – №5. – С.12-14.
4. Виховання громадянина: Сутність громадянського виховання / П. Ігнатенко, В. Поплужний, Н. Косарева, Л. Крицька // Шкільна бібліотека. – 2003. – № 8. – С. 3-19.
5. Голюк О.А. Воспитание у детей чувства собственного достоинства как проекции моральногуманистических ценностей/ О. А. Голюк, Анна Гайдукевич, Н. А. Пахальчук, И. В. Карук, К. А. Колесник / Science Review. – Warsaw (Poland). – 2018. – № 1 (8), January. – Vol.5. – С.13-17.
6. Голюк О. Порівняльний аналіз сформованості предметних політичних цінностей студентської молоді / О. Голюк, О. Грошовенко, В. Шусть // Наука і освіта. – 2018. – № 1. – С.99-109.
7. Сухомлинська О. Ідеї громадянськості й школа в Україні / О. Сухомлинська // Шлях освіти. – 1999. – № 4. – С. 20-25.
8. Сухомлинський В. О. Слово вчителя в моральному вихованні / В. О. Сухомлинський // Вибр. твори у 5-ти т. : Том 5. – К. : Вища школа, 1983. – 330 с.
9. Чорна К.І. Національна ідея в становленні громадянина-патріота України : метод. посіб. / К. І. Чорна. – Черкаси : ЧОПОПП, 2008. – 40 с.
10. Коломієць А. М., Лазаренко Н.І. Концептуальні засади розвитку наукової діяльності педагогічного університету на сучасному етапі розвитку суспільства / А.Коломієць, Н.Лазаренко, Є.Громов // Освітній простір України : Науковий журнал. – Івано-Франківськ: ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника», 2017. – Вип. 9. – С. 74-80.

ПРОВЕДЕННЯ СЮЖЕТНИХ ФОРМ ФІЗКУЛЬТУРНО-ОЗДОРОВЧОЇ ДІЯЛЬНОСТІ З ДІТЬМИ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ТА МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ

Олена Богацька, Вероніка Зіневич, здобувачі ступеня вищої освіти «магістр»

Науковий керівник: Н.О. Пахальчук, кандидат педагогічних наук, доцент

Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського (Україна)

CONDUCTING THE STORY FORMS OF PE-ACTIVITIES WITH THE CHILDREN OF SENIOR PRESCHOOL AND JUNIOR SCHOOL AGE

Olena Bohatska, Veronika Zinevych, master's students

Vinnitsia Mykhailo Kotsiubynskyi State Pedagogical University (Ukraine)

Анотація. У статті досліджено теоретичні питання організації фізкультурно-оздоровчої діяльності з дітьми старшого дошкільного і молодшого шкільного віку. Розкрито роль та методичну цінність творчого підходу до організації фізкультурно-оздоровчих заходів.

Ключові слова: фізична культура, фізкультурно-оздоровча діяльність, сюжетні форми, творче мислення, творчість.

Abstract: The article is dedicated to the investigation of the theoretical grounds of conducting the PE-activities with the children of senior preschool and junior school age. The role and the methodological value of the creative approach in organization of the PE-events are being surveyed.